

„Közösségi név – mesterséges név” című tanulmányában (1970), valamint „A magyar hivatalos helységnévadás” (1982) című monográfiájában a helynévadás és -használat összefüggéseire is igyekszik rávilágítani. HOFFMANN ezt a vonalat továbbgondolva fejti ki nézetét a névrekonstrucióval kapcsolatban.

4.3. Hasonlóképpen az egyik fő kutatási területe volt MEZŐ ANDRÁSnak a patrocíniumi nevek vizsgálata: ezt a témát felkaroló munkái új utat nyitottak a névtípus tanulmányozásában. A kérdéskört több fórumon, több publikációjában is érintette. TÓTH VALÉRIA MEZŐ ANDRÁS emléke előtt tisztelgő írása a patrocíniumi nevek nyelvföldrajzi körülményeivel foglalkozik (133–40). Térképein jól láthatók a *Szentistván*, *Szentmárton* típusú településnevek sűrűsödési pontjai, amelyek a Dunántúl bizonyos területein és a székely területeken mutatkoznak erőteljesebbnek. Ennek magyarázataként a szerző több okot is megemlít (például az egyházszerzés területi jellemzőit Magyarországon), de hasonlóképpen nem hallgatja el azokat a tényezőket sem, melyek a helynévstruktúrák elterjedésének vizsgálatát esetleg negatívan befolyásolják (a felhasználható források hiánya, a nyugat-magyarországi településhálózat nagyobb sűrűsége a keleti területekhez képest stb.).

6. A MEZŐ ANDRÁS tiszteletére megrendezett emlékülés, valamint az ott elhangzott előadásokból egybeállított kötet a 13 válogatott tanulmánnyal méltó módon tisztelgő MEZŐ ANDRÁS emléke előtt. Munkásságának sokszínűségét a kötetben szereplő írások tematikája is visszaadja, jelezve, hogy a nagyszerű tudós és ember milyen módon gyakorolt hatást a névkutatásra, mely területeken hagyta ott kézjegyét a tudományos életben, s milyen inspiráló ereje volt írásainak az utódnemzedék kutatási irányainak kijelölésében.

DITRÓI ESZTER

A DUDEN SZEMÉLYNÉVSVÓTÁRAI

ROSA KOHLHEIM – VOLKER KOHLHEIM: Duden Familiennamen
[Duden Családnevek]
Dudenverlag, Mannheim–Leipzig–Wien–Zürich, 2005. 960 lap

ROSA KOHLHEIM – VOLKER KOHLHEIM: Duden Das große Vornamenlexikon
[Duden Nagy utónévlexikon]
3., völlig neu bearbeitete Auflage
Dudenverlag, Mannheim–Leipzig–Wien–Zürich, 2007. 528 lap

1. A színvonalas német nyelvű kézikönyveket közreadó Duden kiadványai közt több névtani kötetet, elsősorban névsvótárákat is találunk. (Vö. <http://www.duden.de>.) Az itt ismertetett két mű egyazon, elsődlegesen személynévkutatóként, különösen a késő középkori német személynevek kutatójaként ismert szerzőpáros munkája. A kötetek a kiadó jelenleg forgalomban lévő személynévsvótárait képviselik, melyek a szerzők korábbi, ugyancsak a Dudennél megjelent névsvótárait váltották fel a kínálatban.

A két kiadvány figyelmének középpontjában a jelenkori német, illetve a német nyelvterületen használatos személynévkincs áll, mellyel együtt nagy bőséggel adnak közre idegen eredetű neveket is. A szótári részeket az adott névtípust részletesebben bemutató fejezetek és különböző mellékletek egészítik ki. A két mű tartalma, szerkesztése több hasonlóságot, de számos – és nem csupán a tárgyalt névtípusok jellemzőivel magyarázható – különbséget is mutat. A továbbiakban így külön-külön mutatjuk be őket.

2. Elsőként a terjedelmesebb, ugyanakkor kiforrottabb munkának tűnő családnév-szótárt vesszük közelebből szemügyre.

2.1. A mű rövid előszava a kötet tartalmát összefoglalja (5–7), a terjedelmesebb bevezető fejezet pedig a névtípust mutatja be az olvasónak (11–60). Tömör névtörténeti áttekintést ad – német viszonylatban – az egyelemű személynévhasználatról, a családnevek kialakulásáról, a névanyag állandósulásáról és hivatalossá válásáról, de kitér a zsidók családneveire és a házassági nevek alakulására is. Ezt követően szól a családnevek alkotás-módjáról, az etimológia, a motiváció és a névjelentés kérdéseiről. Részletezőbb áttekintést nyújt – a német szakirodalmat jellemző – öt fő családnévtípusról (egyénnévből alakult, származásra utaló, lakóhely után kapott, foglalkozás és társadalmi helyzet alapján született, valamint egyéni jellemzőkre utaló nevekből keletkezett családnevek), a foglalkozásra és tisztségre utaló nevek fogalomköréit különös alaposággal is rendszerezve (33–8).

Külön szakasz szól a névformák és a nevek területi megoszlásának változatosságáról; az írásbeli, hangalaki, szóföldrajzi és képzésmódbeli eltérésekről. A 200 leggyakoribb németországi családnevet – a variánsokat külön-külön számítva – az 1996. évi telefonkönyvi gyakoriságuk és részesedési arányuk szerint rendezve, motivációs típusuk feltüntetésével táblázatban is közli (51–2); a regionálisan legjellemzőbb családneveket Németország térképén elhelyezve mutatja be (53). Az abszolút gyakorisági listát itt a foglalkozásnévi eredetű családnevek vezetik. (A magyar családnévanyagban, tanulságos módon, változatosabb a kép: 1–5. *Nagy, Kovács, Tóth, Szabó, Horváth*; vö. CsnE.) Az élen a *Müller* áll (1,57%); ezt nagyobb lemaradással követi a *Schmidt* (1,14%, de más írásváltozataival együtt ennél lényegesen nagyobb arányt képviselne, vö. 27. *Schmitt* 0,24%, 31. *Schmid* 0,22% is); ezeket követik a *Schneider* (0,69%), *Fischer* (0,60%), *Meyer* (0,51%, melynek viszont ismét gyakori variánsai is vannak). A névföldrajzi térkép többnyire szintén a *Müller* elsőségét mutatja, bár például egyes délnyugati régiókban a *Huber* (országosan 40., 0,19%), északnyugaton pedig némely még ritkább, *-sen* végű családnév áll az élen: *Hansen, Janssen, Petersen* (országosan egyaránt 0,01% alatt). Névgyakorisági adatokat a szótárban másutt nem találunk; arra csupán – úgy tűnik – a leggyakoribb 20 németországi családnévre (névvariánsra) vonatkozó névcikkekben utalnak. Adódhat ez részben abból, hogy a Duden több német államnyelvű országnak is szája kézikönyveit, de abból is, hogy maga a németországi családnév kutatás is csupán telefonkönyvi adatbázisok alapján dolgozik – a német családnév atlasz (DFA.) nagyszabású munkálatai is erre épülnek –, így abszolút gyakorisági adatokat nem szolgáltatathat. Mégis sajnálatos lemondanunk itt ezekről az információkról, amelyek magyar viszonylatban pedig – HAJDÚ MIHÁLY nemrég megjelent szinkron családnév szótárában (CsnE.) – a rendelkezésünkre állnak.

A bevezető fejezet zárásaként az idegen eredetű családnevekről kapunk áttekintést. (A szótári részben számos európai és további idegen nyelvekből származó családnév kap

helyet.) Legjellemzőbb csoportjuk, a szláv eredetűek esetében a kötet ezek főbb típusaira is kitér; mellettük legrészletesebben az újabb időkben megszorodott török családnevekről szól. A többi közt egy bekezdés – a Habsburg-monarchia történeti kereteire, illetve az osztrák családnévanyagra való hivatkozással – a magyar eredetű családnevek csoportját példázza (57). Magyar nevet a szótári részben ugyancsak többet találunk, de ott, címszóként már a névhasználatban jellemző, ékezet nélküli változataik jelennek meg (pl. *Farkas, Nagy* mellett *Gabor, Kovacs*); szócikkeik tartalmilag, szakmailag megbízhatók.

A kötet terjedelmes bevezető fejezetét a névhasználat jogi vonatkozásait (63–4), valamint a szótári rész tartalmát, névcikkeinek felépítését és az alkalmazott jeleket és rövidítéseket számba vevő további rövid fejezetek követik (66–8, 71–4).

2.2. A kötet törzsét alkotó szótári rész (77–751) mintegy 20 ezer névcikket tartalmaz, melynek egyik felét a leggyakoribb 10 ezer németországi családnév, másik felét ezek névváriánsai, valamint a nyelvi, illetve művelődéstörténeti szempontból érdekesebbnek ítélt (pl. névviseleői révén ismert) nevek alkotják. (Különös módon a világszerte legismertebbnek számítható német családnév, a *Hitler* viszont nem szerepel a címszók közt.) A családnevek mellett a gyakori, jellemző névvégződések is helyet kapnak a címszók közt; így például a német *-mann*, a német vagy szláv *-isch*, a szláv *-a*, a latin *-is*, míg például a fentebb említett *-sen* már hiányzik közülük. Ezek közreadását mindenképpen üdvözlünk kell, bár helyüket – vagy legalább összefoglaló listájukat – a mellékletek közt praktikusabbnak találhattuk volna.

A névcikkek elsősorban az etimológiára, illetve az alapul szolgáló nyelvi elem jelentésére és a név motivációjára utaló információkat közölnek. A származásra utaló, helynévi alapú nevek esetében – a magyar családnévszótárakhoz hasonlóan – az adott helynevet is lokalizálják. Az egyes nevek magyarázataiban szóba jöhető többféle lehetőség természetesen egy szócikken belül jelenik meg (l. pl. a *Fuchs* 'Róka' klasszikusnak számító, a bevezető fejezetben is kiemelt példáján). Névtörténeti vonatkozásokra a szócikkek csak ritkán utalnak, olykor azonban középkori adatot is közölnek. Számos névcikk az adott családnév híres – német, osztrák vagy svájci – viselőire való utalással zárul.

A névcikkek közt gazdag utaló rendszer áll fenn. A szótárban vannak pusztán utaló címszók, de vannak címszokon belüli, egy-egy lehetséges névváriánshoz kapcsolódó utalások is. Egyes címszók az adott alapnév különböző variánsait is számba veszik, olykor pedig az adott alapnévből létrehozott további családneveket, esetleg más nyelvű származékait is (l. pl. a *Simon* címszón belüli különböző, a megfelelő magyarázattal ellátott utaló csoportokat: *Simen, Siemon, Simmon; Simons, Siemens, Simonsen, Simonides, Simonis; Siem, Siems, Siensen; Simoneit; Schim(m)ang, Schim(m)ank(e), Symank, Schimanski, Schimansky, Symanski, Szymanski, Schimke, Schimko*).

Magyar vonatkozású példasort (680–1) emelve ki a szócikkek közül: az *Unger* vagy származásra, vagy a Magyarországgal kereskedelmi, illetve egyéb kapcsolatban álló személy egyéni sajátosságára utaló név; 1326-ban Regensburgban egy *Ott Unger* nevű személyt jegyezték fel. Pusztán ide utaló címszóként szerepel a szótárban az *Ungar*. Az előbbi magyarázatot foglalja össze tömören az *Ungerer* címszó, vesd össze utalva az *Unger*-re. Az *Ungermann* mint az *Unger* továbbképzett formája kap helyet a kötetben.

Egyes névcikkek mellett a névnek valamely híres viselőjét, illetve a névben megjelenő foglalkozás középkori, metszetes ábrázolását tartalmazó képet találunk. A szótári részben ezek mellett – jóval csekélyebb számban – bizonyos családnevek, pontosabban névcsoportok területi eloszlására, gyakoriságára utaló színes grafikonokat és térképeket is találunk; pl. *König* : *Küing*; *Fleischer* : *Fleischhacker* : *Schlachter* : *Metzger* : *Selcher*. (A német szinkron családnévföldrajzi munkálatok eredményei mindehhez már igen bőséges, sőt egyre bővebb anyagot kínálnak. A hasonló kutatások nálunk még újnak számítanak, l. VÖRÖS FERENC kapcsolódó feldolgozásaiban.) Ezekre az ábrákra a vonatkozó névcikkek szövege is utal, teljes listájukat azonban nem találjuk meg a mellékletek közt.

2.3. A terjedelmes német családnévszótári részt egy „Nemzetközileg ismert nevek” című szótári fejezet – e kiadás újítása – követi (755–95). Ebben mintegy 700, a világ különböző nyelveiből származó, névvisezőik révén ismertnek számító családnév szerepel. A névcikkek itt a nevek kiejtését is közlik – a megelőző szótári részben ez a különböző idegen eredetű családnevek (*Kim*, *Nagy* stb.) esetében sem jelenik meg. Az egyébként a korábbiakhoz hasonló névcikkek *Aalto*-tól (finn építész, 19–20. sz.) *Zurbarán*-ig (spanyol festő, 16–17. sz.) terjednek. Míg a *Hitler* név hiányzik a kötetből, itt a *Mussolini*, *Stalin*, *Mao* is megtalálható. Önálló névcikket kapott a *Bonaparte*, de ide utaló címszóként feltűnik a *Napoleon* is (s kap rövidke magyarázatot az utalt szócikkben; a szerzőpáros utónévkönyvébe egyébként nem került be). A múltbeli személyiségek mellett a kortárs kultúra, közélet számos szereplője is szerepel a fejezetben. Ugyanitt felvett művészek is helyet kapnak, így egyaránt címszóként jelenik meg *Molière*, [Marilyn] *Monroe* és *Mark Twain* is. A fejezetbe felvett magyar családnevek: *Bartók* [Béla], *Kálmán* [Imre], *Kertész* [Imre], *Ligeti* [György, osztrák zeneszerző], *Nagy* [Imre, a név magyarázatában a megelőző szótári részhez utalja az olvasót], *Németh* [László, itt viszont nem utal vissza a korábbi önálló szócikkhez], *Petőfi* [Sándor], [Victor] *Vasareli*. Magyar szempontból itt *Ungaretti* olasz költő neve érdemelhet még figyelmet.

A szótári részeket hasznos mellékletek: a műben használt terminusok magyarázó jegyzéke (799–803); az egyénnévi alapú családnevekben szereplő közsói elemek *adal*-tól *wolf*-ig terjedő – de egyénnévi példákat (pl. ezek esetében az *Adolf*) nem tartalmazó – szótára (807–11) és a családnevek – pusztán névsorként is terjedelmes – névvégmutató jegyzéke (815–938) követik. Ezek sorát a tematikus egységekre bontott bibliográfia (941–58), illetve a képek forrásjegyzéke zárja. A magyar névtani szakirodalmat itt KÁLMÁN BÉLA „A nevek világa” című kötetének angol nyelvű kiadása (*The World of Names*. Bp., 1978) képviseli.

3. A szerzőpáros másik kötete egy ugyancsak terjedelmes keresztnévanyagot feldolgozó szótár, melynek a keresztnévkönyvek mindig jóval szélesebb kínálatában kell egyszerre népszerű és szakmailag is megbízható kiadványként helyt állnia.

3.1. A Duden keresztnévlexikona egy rövid előszót (5–7) követően ugyancsak több, ezáltal az „Előzetes megjegyzések” cím alatt összefoglalt bevezető fejezetet tartalmaz (13–31). Először a jelenkori névadásról, névdivatról, annak aktuális trendjeiről ad képet, a német mellett kitekintve más országok névállományára is (13–7). A keresztnévanyag eredetét tárgyalva részletesebben a germán, a héber és a görög–latin eredetű nevek csoportját

mutatja be (18–24), míg rövidebben szól a reformáció, ellenreformáció és pietizmus szerepéről (vö. pl. *Elisabeth, Xaver, Gottlieb*), valamint az idegen nyelvek névadásának – köztük az irodalmi eredetű neveknek (pl. *Lancelot, Malvina*) – a hatásáról (24, 25). A névállomány szerkezetét, s ennek kapcsán történetét is tárgyaló fejezetet összességében túlzottan tömörnek, illetve kissé hiányosnak érezhetjük egy egyébként reprezentatív szótári igényű, anyagú, terjedelmű kötetben belül. Különösen az újabb, idegen eredetű keresztnemeknek szánt, fél oldalnál is rövidebb szakasz esetében, tekintve a szótár kapcsolódó igen bőséges anyagát. (Vö. mindezt a FERCSIK–RAÁTZ szerzőpáros „Keresztnemek enciklopédiája” című kötete [KnE.] hasonló áttekintéseinek pozitív példájával.)

Külön fejezetet szánunk a szerzők ugyanakkor – dicsérendő módon – a keresztnemek írásmódjának: az általános elvek, a jellemző írásváltozatok, az idegen eredetű keresztnemek és a különböző keresztnév-kombinációk (pl. *Karl Heinz, Karl-Heinz, Karlheinz*) bemutatásának (25–8). Újabb fejezet tárgyalja a névválasztás jogi szabályozásának, illetve a választási szabadságnak a kérdéskörét (28–31), majd ismét egy meglepően rövid, egy lapnál is rövidebb szakasz ad néhány szempontot, javaslatot a névválasztáshoz (31).

3.2. A „Nagy utónévlexikon” címet viselő kötet szótári része előző kiadása óta kétezer névvel bővült, jelenleg 8 ezer német és nemzetközi nevet tartalmaz (35–442). A női és férfinevek elkülönítésében egy itthon eddig ismeretlen módszerrel él. Tekintve, hogy a kötet lapjait – már a benne szereplő képek miatt is – színesen nyomták, a két nem névanyagát a címszók színével különítheti el egymástól (a női nevek vörös, a férfinevek kék színnel nyomva; a névcikkek szövege természetesen feketével). Így egyrészt szembeutónően elkülöníti egymástól a két névállományt, másrészt megkönnyíti a női és férfi keresztnemek etimológiai összefüggéseikhez kapcsolódó utalások követését, s világosan feltárja a két nem névanyagában meglévő egyezéseket is: az alakilag egybeeső (többnyire etimológiailag is kapcsolódó) női, illetve férfineveket egymás melletti címszókként, számozással is elkülönítve adja közre (pl. a *Chandra, Christel, Leslie* stb. esetében). A címszók a bevett német keresztnemek esetében csupán a hangsúlyt, az újabb idegen neveknel pedig a megfelelő kiejtést is közlik, s kitérnek a ritkább ejtéváltozatokra is.

A névcikkek elsődlegesen a nevek etimológiáját és eredeti közzői jelentését adják közre, olykor névtörténeti, egykori névhasználatra, névdivatra vonatkozó rövid megjegyzésekkel kiegészítve. Számos névcikket a név valamely híres – s ezúttal már a világ bármely részéről való, esetleg az irodalomból ismert – viselőjére, viselőire való utalás zár. (A névcikk többi részétől egyébként meglehetősen célszerűtlen elkülönítéssel: egy kevéssé szembeutónó kis piros csillaggal, melyet következetesen a szöveggel megegyező betűtípusú „Bekannte Namensträger[innen]” terjedelmes formula követ.) A fontosabb védőszentekre – ha vannak – a megfelelő alapnevek esetében utalnak a névcikkek, ezek esetében a névnapokat is közölve („NAMENSTAG:”, kiskapitálissal kiemelve). A védőszenteket többnyire a híres névviselők közt tüntetik fel, azok hiányában viszont a névcikk egyéb tartalmait követően (ekkor minden tipográfiai elkülönítés nélkül). Az ismert névviselőket olykor a név etimológiájának (*Franz, Franziskus: Assisi Szt. Ferenc*), illetve a névadásban való megjelenésének kapcsán (*Elvis: Elvis Presley*) is említik; többüknek a képe is helyet kap a névcikkek között.

Az egymással etimológiailag összetartozó neveknek bőséges anyagát adja közre a kötet. A *Ferenc* névcsaládjából egyaránt megtalálhatók például a *Francesco, Francisco,*

François, Franjo, Frank, Frankie, Frans, František stb., s ugyanígy a *Frances, Francesca, Francine, Françoise, Franka, Franzine, Franziska* stb. nevek – azaz különböző nyelvű keresztnévek, illetve becéző formák. A *Ferenc* is önálló névcikkkel szerepel köztük, mely szerint az 1960-as évek óta fordul elő Németországban, ismert viselője Fricsay Ferenc karmester. (A *Franciska* nem került be a szótárba.) A legerjedelmesebb névcikket a *Franz* kapja közülük, a szöveg nagyobb részét azonban az ismert névviselek – szentek, irodalmi alakok és más személyek, csaknem mind művészek – teszik ki. Köztük szerepel Liszt és Lehár is (míg a családnévszótárból mindketten hiányoznak). Fényképpel az oszt-rák költőként feltüntetett Franz Kafka jelenik meg, mellette Francesco Petrarca és Francisco Pizzaro képviseli a névcsaládot. A név etimológiáját részletesebben azonban a *Franziskus* névcikkében találjuk meg (a *Franz* alól is ide utalják az olvasót), s a különböző idegen nyelvű megfelelők felsorolása is itt található.

Az egymással alakilag megegyező, de egymástól elkülönítendő keresztnévek külön névcikkeket kapnak, melyeket a nevek előtt feltüntetett indexszámok is megkülönböztetnek egymástól. Ezt találjuk nemcsak a férfi–női névpárok kapcsán (l. fentebb), de más esetekben is. Pl. *Janka*, 2 névcikk: magyar, illetve lengyel és cseh becézője a *Johanna* névnek; *Indra*, 5 (!) névcikk: egy férfi és négy női név stb. Ugyanakkor pl. a *Marischka* mint a *Maria* vagy *Marina* orosz nyelvű becézője, illetve a magyar *Mariska* (ez külön címszóként is szerepel) németesített változata egyetlen címszót alkot a kötetben.

A szótárban számos magyar keresztnév található, s nemcsak azok, melyeket több idegen nyelvű keresztnévszótárban is megtalálunk (pl. *Ilona*). A magyarként jelzett nevek az egyházi keresztnévkincséből (*András, Katalin*), germán eredetű neveink köréből (*Edit, Vilmos*) és a kifejezetten magyar nevek állományából (*Ilma, Zoltán*) egyaránt származnak. Ezek egy részéről megtudjuk azt is, hogy az utóbbi évtizedekben tűntek fel a németországi névanyagban (*Ferenc, Tamás*), más részükről ez sem látszik valószínűnek (*Jenő*). A szótár magyar szakirodalomként egyébként a LADÓ-BÍRÓ-féle „Magyar utónévkönyv”-et jelöli meg a kötetvégi irodalomjegyzékben, előszava szerint pedig VINCZE LÁSZLÓ szakmai tanácsaira támaszkodott a magyar nevek vonatkozásában.

A szótári részben a névcikkek és a híres névviselek képein kívül névgyakorisági táblázatok: 2004–2005-ös, különböző országokból származó, illetve az 1900–2000 közötti időszakból vett, németországi adatok is szerepelnek. Mellettük néhány kisebb, a névhasználat egyes kérdéseiről írott keretes szöveg is feltűnik a szótár lapjain. Ezek elhelyezése a kötetben teljesen esetleges, gyakorlatilag illusztrációként kapnak helyet. Felhasználásukat megkönnyíti, hogy a kötetvégi mellékletek közt e táblázatok és keretes szövegek jegyzéke is helyet kap (517–8). Ugyanakkor jobb lehetett volna ezeknek eleve a mellékletek, illetve a bevezető fejezet keretei közt adni helyet.

3.3. A szótári részt különböző mellékletek követik. Elsőként, formailag még a szótárhoz kapcsolódóan a kiejtések megadásában használt fonetikai és egyéb jelek, illetve a rövidítések jegyzéke (443–5). A mellékletek zömét a különböző névmutatók alkotják (447–518), melyek egyébként nem teljesek, ugyanis bizonyos névvariánsstípusokat mellőznek (vö. 447). Először csupán három sajátos eredetbeli csoport: a bibliai, a görög és római mitológiából, valamint a német mitológiából származó keresztnévek jegyzékeit találjuk meg, ezúttal női és férfinevekre bontott listák formájában (449–51). Különös módon

külön helyet kapnak a kötetben a női és a férfi keresztnévek egymástól elkülönített, normál betűrendes puszta névlistái is (453–69, 470–84). Ezeket a keresztnévanyag névvégmutató jegyzéke követi, melyben a férfi és a női keresztnévek már egyetlen listában, ám mindenféle (pl. színekkel való) megkülönböztetés nélkül, azaz egy legkevésbé sem lényegtelen szempont mellőzésével szerepelnek (487–516).

A kötetet a táblázatok és keretes megjegyzések már említett jegyzéke és a tematikus csoportosításban közreadott bibliográfia (521–7), illetve a képek forrásjegyzéke zárja.

4. A két kötet gazdag címszóanyagot dolgoz fel szinkrón személynévszótár, illetve a nagyközönségnek is szánt kézikönyv formájában. Német és más nyelvekből származó neveket is nagy számban tartalmaznak, így többirányú felhasználására nyújtanak lehetőséget a külföldi szakirodalomhoz csak esetlegesen hozzáférő magyar kutató számára.

Szakmailag jól megalapozott, de egyúttal közérthető, az érdeklődő nagyközönség számára is vonzó formában közzétett munkákról van szó. A névcikkek a legjellemzőbb névszótári tartalmakat – etimológia, jelentéstartalom – közlik; a pusztán névtörténeti vonatkozásokra kevésbé – s olykor kissé esetlegesen – térnek ki. A híres névviselek felvétele kifejezetten a népszerű névkönyvekre jellemző vonásuk, melyet újabb hazai keresztnév-könyveinkben is egyre gyakrabban láthatunk. (Legújabb családnévszótárunk, a CsnE. eredetileg egyébként szintén tervezte ezek felvételét, végül gyakorlati megfontolásokból tekintett el tőlük.) Az utalók gazdag rendszere biztosítja az eligazodást a sokféle ágazó összefüggések, névcsaládok, rokon nevek és névváltozatok bonyolult világában.

A színes nyomdatechnika a képekkel, ábrákkal együtt nemcsak a kötet megjelenésének válik előnyére, de a szótári részek, a névcikkek megszerkesztésében is jól alkalmazható – bár nem teljesen kihasználta – lehetőségeket teremt. A névcikkek struktúrája egyébként – legalábbis az utónévkönyv esetében – ezekkel együtt sem lett igazán jól átlátható. A névcikkek tartalmáról természetesen írnak a szerzők előljáróban, de szerkezetük részletes bemutatását ugyancsak hiányolhatjuk a két szótárból.

A kötetek törzsét jelentő szótári részeket hasznos – bár olykor vitatható arányérzékkel összeállított – bevezetők és mellékletek egészítik ki. Kutatóként örömmel fogadhatjuk például a mellékelt névvégmutató jegyzékeket – ilyenek közreadása újabban, a számítógépes lehetőségek javulásával nálunk is gyakoribbá vált –, míg ezek a nem szakmai közönség számára talán kevésbé bizonyulnak hasznosíthatónak. Érdekes, hogy bár egyazon kiadó ugyanazon szerzőpáros által készített hasonló jellegű szótáiról van szó, a két kötet szerkezete ott is eltérhet egymástól, ahol kézenfekvő – és könnyen megvalósítható – lett volna az egységesség. (L. pl. a szótári részt megelőző szakaszok struktúráját, a szótári részben közölt jelek és rövidítések jegyzékének elhelyezését, vagy akár a két kötet kissé eltérő – a fejezetek címét közlő önálló lapokat is érintő vagy kihagyó – lapszámozási gyakorlatát.)

Az ismertetett névszótárak lexikográfiai szempontból is tanulságosak, különösen, hogy méretükben és jellegükben itthon nem létező névszótártípust képviselnek. Még fontosabbak lehetnek azonban számunkra a bennük foglalt tömör, szakszerű névtani információk miatt, melyek a magyarországi családnévanyag idegen eredetű részének és rohamosan gazdagodó keresztnévállományunk újabb egyedeinek vizsgálatában lehetnek segítségünkre.